

H E D E R M O R I S

Sestre pod
izlazećim
suncem

Preveo
Nikola Pajvančić

■ Laguna ■

Naslov originala

Heather Morris

SISTERS UNDER THE RISING SUN

Copyright © Heather Morris, 2023

Originally published in the English language in the UK
by Bonnier Books UK Limited, London.

The moral rights of the Author have been asserted.

Translation copyright © 2024 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Svim bolničarkama – bivšim, sadašnjim i budućim.
Zbog vas je ovaj svet bolje mesto*

*Sali i Šonu Konveju – hvala što ste podelili priču
vaše majke i bake Nore Čejmbers*

*Ketlin Dejvis, Brendi Pegram i Debri Dejvis – hvala
što ste podelile priču vaše rođake Neste (Džejms) Noj*

Godine 1942. Japan je stupio u Drugi svetski rat, osvojio Pacifička ostrva, Malaju i stigao do britanske kolonije Singapur, koja je kapitulirala 15. februara 1942.

Japansko ratno vazduhoplovstvo je bombardovalo *Viner Bruk*, trgovački brod koji je prevezio očajne izbeglice iz Singapura. Za samo nekoliko sati završio je na dnu mora.

Mnogi preživeli dokopali su se dalekog ostrva Sumatra u Indoneziji. Japanci su ih ubrzo našli i uhvatili, razdvojili muškarce, žene i decu i poslali ih u zarobljeničke logore duboko u džungli, zajedno sa stotinama drugih. U logorima su vladale glad i surovost i harale su bolesti.

Oni će tu provesti, premeštani iz logora u logor, boreći se za opstanak, više od tri i po godine.

Ovo je njihova priča...

PROLOG

Singapur

Februar 1942.

Nora Čejmbers sedi na krevetu svoje kćerke Sali i čeka da se ona probudi. Razgovor koji sledi najbolniji je u njenom životu. Kad joj kaže da su ona i njen suprug Džon odlučili da je pošalju sa tetka Barbarom i njenom decom, ona na to reaguje potpuno očekivano. Nora čvrsto grli svoju uzrujanu malu devojčicu, koja očajnički želi da ostane sa mamom i tatom, kroz plač govori kako ne želi da ih napusti, ni sada ni bilo kada. Čak i kada njeni brat i sestra od tetke upadnu u sobu, sa vestima da kreću u pustolovinu, da će čak ploviti morem, Sali jedva da primećuje njihovo prisustvo.

„Sali, putujemo u Australiju!“, viču oni. „Velikim brodom!“

Singapur će pasti: šta bi drugo Nora mogla da uradi? Džon zbog tifusa leži u bolnici. Čim se on oporavi, krenuće za njom, obećava ona Sali.

Dok se autom voze u luku, Sali ne prestaje da plače, okreće glavu ka prozoru, da ne gleda majku. Odbija majčine pokušaje da je uteši. Dok hodaju ka brodu, Sali čvrsto ručicama grli majku oko struka. Rastanak će obema teško pasti.

Nedaleko se čuje detonacija i ona pojačava njihov strah, njihovu strepnju od onoga što ih čeka i Salin plač naglo prelazi

u prestravljenе kriке. Nora je ukipljena, otupela od užasa kome svedoči, od nesreće koju priređuje najdragocenijem biću u svom životu. Dok svet oko njih eksplodira, Barbara hitro diže Sali u naručje i trči ka brodskom mostiću.

„Tata i ja brzo stižemo. Samo ti budi dobra, dušice, biću s tobom za koji dan, obećavam ti“, viče Nora za kćerkom.

Sali nastavlja da jeca i pruža ruke ka majci. Nora nesvesno zakoračuje napred, ali je njena mlađa sestra Ena hvata za ruku i vuče. Gledaju kako Barbara i Sali nestaju na palubi. Neće biti veselog mahanja sa broda ili sa doka, neće to činiti ni majka ni kćerka.

„Hoću li je ikada više videti?“, pita Nora.

PRVI DEO
Pad Singapura

PRVO POGLAVLJE

Singapur

Februar 1942.

„Neću da idem! Molim te. Noro, nemoj da nas teraš da idemo.“ Krike Ene Mari nadjačalo je vrištanje žena i dece, eksplozije koje detoniraju oko njih i urlikanje japanskih vojnih aviona na nebu.

„Beži! Beži!“ preklinju roditelji sinove i kćeri, ali sada je prekasno. Još jedan projektil pogađa metu i raspada se saveznički brod usidren u singapurskoj luci.

Dok šrapnel leti na sve strane, Norin muž Džon i Enin muž Ken Mari čuče kraj svojih supruge, štite ih od letećih krhotina. Međutim, tu, u mirovanju, neće naći spas. Ken pomaže sestrama da ustanu, dok Džon, boreći se za dah, pokušava da se osovi na noge.

„Ena, moramo da krenemo, i to smesta!“ Nora i dalje preklinje sestru da se ukrca na HMS* *Viner Bruk*. Oko njih vlada potpuni haos, užasna potreba da se pobegne što dalje od tog meteža, da se nađe nekakvo utočište. Nora na tren grli muža. Trebalo je da Džon još bude u bolnici; mnogo je slab i teško diše, ali će štititi njih dve do poslednjeg atoma snage.

---

* HMS – skraćenica od *His Majesty's Ship* – koristi se da označi brod u britanskoj Kraljevskoj ratnoj mornarici. (Prim. prev.)

„Ena, poslušaj sestru, molim te“, kaže Ken. „Moraš da kreneš, draga. Ja se vraćam tvojim roditeljima, obećavam da ću se pobrinuti za njih.“

„To su *naši* roditelji“, odgovara Nora. „Mi moramo da se o njima staramo.“

„Ti, Noro, tamo negde imaš kćerku“, kaže Ken. „Ti i Džon morate da nađete Sali. I morate da mi čuvate Enu.“ Ken zna da samo on može da ostane u Singapuru i brine se o svojoj tašti i tastu. Džon je teško bolestan, isto kao i njegov tast Džejms – previše bolestan da pokuša da ode. Margaret, njihova majka, odbila je da ga ostavi.

Nova bomba eksplodira u blizini i svi se saginju. Singapur iza njih gori; ispred su po pučini rasuti zapaljeni brodovi, čamci, veliki i mali.

„Krenite! Krenite dok još možete. Ako brod ne isplovi odmah, neće izaći iz luke, a vi morate da se ukrcate.“ Ken viče da bi ga čule. Ljubi Noru, steže Džonovu ruku i čvrsto grli Enu, poslednji put ljubi svoju ženu pre nego što je gura ka brodu.

„Volim te“, dovikuje Ena, a glas je izdaje.

„Beži iz ovog pakla. Nađi Sali. Nađi Barbaru i decu. Ja brzo stižem“, viče Ken za njima.

Nora, Džon i Ena su sada u gomili putnika koja ih nosi ka brodu.

„Sali, moramo da nađemo Sali“, mrmlja Džon, a noge ga izdaju. Nora i Ena ga hvataju podruku i pomažu mu da nastavi.

Nora je zanemela. Misli joj ispunjava plač kćerke dok odlazi ka neizvesnoj sudbini. „*Ne želim da idem. Mama, dozvoli mi da ostanem sa tobom, molim te, mamice.*“ Samo nekoliko dana ranije, smestila je osmogodišnju Sali na jedan drugi brod i poslala je na put.

„*Znam da ne želiš, dušo*“, tešila ju je. „*Da postoji neki način da ostanemo zajedno, ostale bismo. Sada moraš da mi budeš jaka devojčica i da ideš sa teta Barbarom i njenim sinovima. Tata i ja ćemo vam se brzo pridružiti. Čim se on malo oporavi.*“

„Ali ti si obećala da me nećeš terati, obećala si.“ Sali je bila van sebe, suze su samo lile, obrazi su joj se zažarili.

„Znam da sam obećala, ali ponekad mame i tate moraju da prekrše obećanje da bi njihova dečica bila na sigurnom. Obećavam...“

„Nemoj to da govoriš – nemoj da nešto obećavaš kad ne možeš da ispuniš.“

„Hajde, Sali, što ne uhvatiš Džimija za ruku?“ rekla je Barbara, Norina i Enina starija sestra. Tiho se obratila sestričini. To je malo utešilo Noru; Sali će sa njenima biti bezbedna.

„Nijednom se nije osvrnula“, šapuće Nora sebi dok sporo ide dalje. „Samo se ukrcala na brod i nestala.“

Putnici sa odobrenim ispravama tiskaju se na ograđenom delu doka. Među njima su prestrašeni odrasli i uplakana deca, a svi se muče sa težinom najosnovnijih stvari koje nose.

Grupa australijskih vojnih bolničarki maše papirima ka službenicima pa ih brzo propuštaju ka ograđenom delu. Sklanjaju se u stranu da prođu civili, a onda druga grupa žena brzo stiže do rampe. Bolničarke koje su se ponovo srele grle se i pozdravljaju se kao davno razdvojene prijateljice. Među pridošlicama se jedna sitna žena probija napred.

„Vivijan, Beti, ovamo“, dovikuje.

„Hej, Beti, to je Nesta!“

Tri žene se grle. Sestre Nesta Džejms, Beti Džefri i Vivijan Bulvinkl postale su dobre prijateljice u Malaji, gde su ih poslali da neguju savezničke vojnike, pre nego što je japanska vojska osvojila čitavo poluostrvo. Kao i svi ostali koji su se tu našli, bile su primorane da pobegnu u Singapur.

„Mnogo mi je drago što te ponovo vidim“, kaže Nesta, oduševljena što vidi prijateljice. „Nisam znala jesi li možda juče otišla sa ostalima.“

„Trebalo je da Beti juče krene, ali je uspela da pobegne, kad su polazili na brod. Obe smo se nadale da nas neće poslati kući, ovde ima toliko mnogo posla“, kaže Vivijan.

„Glavna sestra je otišla da se poslednji put zauzme za nas. Još nismo na brodu, pa možda Vrhovna komanda uvidi koliko bi koristilo da ostanemo ovde u Singapuru, sa ljudima koji su previše bolesni da se evakušu“, kaže im Nesta.

„Upravo se ukrcajavu, bolje bi joj bilo da požuri“, kaže Beti i gleda red muškaraca, žena i dece kako se penju u čamce koji se snažno ljuljaju, da ih prevezu na HMS *Viner Bruk*. Bombe i dalje pogađaju mete, stvaraju snažne talase koji zapljuskuju dok.

Nesta zuri u čamce sa putnicima koji se otiskuju.

„Izgleda mi kao da im treba pomoć; odmah se vraćam.“

„Trebali li vam pomoć?“, pita Nesta Noru i Enu, koje pokušavaju da smisle kako da pomognu Džonu da niz strme stepenice siđe u čamac, sada dopola pun izbezumljenih putnika. Neki plaču, a neki su oduzeti od straha. Nora oseća nečiju ruku na ramenu.

Nora se okreće i vidi osmehnuto lice ženice u beloj uniformi bolničarke. Žena je toliko sitna da se Nora pita kako bi ona uopšte mogla da im pomogne, s obzirom da su ona, njen suprug i sestra viši od prosečnog muškarca ili žene.

„Ja sam sestra Nesta Džejms, bolničarka Australijske vojske. Jača sam nego što izgledam i obučena sam da pomažem pacijentima krupnijim od mene, tako da ništa ne brinite.“

„Bićemo mi u redu“, kaže joj Nora. „Ali hvala vam.“

„Zašto jedna ne bi sišla u čamac dok nas dve ne pomognemo gospodinu da siđe, pa ga onda tamo dočekala?“ Nesta je učtiva, ali ne odustaje. „Vi dolazite iz bolnice?“, pita Džona dok ga hvata za ruku, pošto ju je Nora pustila.

„Da“, kaže on i pušta joj da ga vodi ka barci. „Tifus.“

Čim se Nora bezbedno ukrčala u čamac, Ena i Nesta pomažu Džonu da stigne do njenih pruženih ruku.

„Zar vi nećete sa nama?“, pita Ena mladu bolničarku.
„Ja sam sa koleginicama. Mi ćemo sledećim čamcem.“
Ena se osvrće i vidi veliku grupu žena u istoj uniformi.

Dok se čamac sa Norom, Džonom i Enom otiskuje, oni čuju pesmu sa doka. Bolničarke su stavile jedna drugoj ruke na ramena, ponosito stoje i pevaju na sav glas, dovoljno da nadjačaju nedaleku detonaciju rezervoara sa gorivom koja stvara plamenu kuglu.

*„Došao je čas da kažemo zbogom
Uskoro ćeš zaploviti preko mora
Dok budeš daleko, o tada me pamti
Kad se vratiš, ovde te čekam.“*
U luci eksplodira još jedna bomba.

Glavna sestra Oliva Paške je uhvatila Nestin pogled. „Glavna sestra Dramond se poslednji put obratila nadležnima, za dozvolu da ostanemo ovde i staramo se o našim ljudima, ali joj je poručnik rekao da je naš zahtev odbijen.“

„Pa, vredelo je još jednom pokušati, zar ne? Prosto mi ne izgleda ispravno da ih ostavimo, kad ćemo im gotovo sigurno trebati. Kako je ona to prihvatila?“

„Jedino kako je mogla, tako što je samo digla obrve i značajno ga pogledala“, odgovara glavna sestra Paške. „Da je rekla šta misli, bilo bi problema.“

„Što znači da se ne slaže, ali će ipak nekako poslušati. Od nje ne bih drugo ni očekivala.“ Nesta odmahuje glavom.

„Hajde da prikupimo ostale. Mislim da mi poslednje odlazimo.“

Pošto su se ukrcale na HMS *Viner Bruk*, sestra Vivijan Bulvinkl ih zabavlja svojim poznavanjem broda.

„Ime je dobio po trećem radži Saravaka a sada ispred imena stoji HMS, zato što ga je rekvirirala ratna mornarica. Projektovan je da preveze samo dvanaest putnika, ali posada broji četrdeset sedam članova.“

„Kako ti to sve znaš?“, pita Beti.

„Večerala sam sa radžom, eto kako! Da, znam, ja – mala i stara sestra Vivijan Bulvinkl iz Broken Hila – da večeram sa jednim radžom. Ne sama, naravno, i drugi su bili prisutni.“

„O, Buli, samo bi ti dodala to poslednje, mi ostale bismo rekly jedino: *večerala sam sa radžom*“, kaže Beti i smeje se priči svoje prijateljice.

Pošto se poslednja bolničarka ukrcala, kapetan naređuje da se digne sidro i oprezno isplovi. Zna da britanska miska polja koja ih čekaju predstavljaju jednako veliku pretnju kao neprijatelj koji vlada nebom.

Dok sunce zalazi, putnici gledaju kako Singapur gori, nemilosrdno bombardovanje, granatiranje i pucnjavu. Nora, Džon i Ena okreću leđa buci koju stvara umirući grad, i slušaju milozvučnu pesmu australijskih bolničarki na palubi. I na trenutak, ne čuju ništa drugo.

DRUGO POGLAVLJE

**HMS *Viner Bruk*, moreuz Banka
Februar 1942.**

„**Y**ou'll come a-waltzing Matilda with me...“
„Kako su vedre ove bolničarke. Prava sreća što plove s nama, kad se sve ostalo uzme u obzir.“ Nora se trudi da joj glas bude bodar i pun nade.

Poslednje stihove pesme *Waltzing Matilda* prati prodoran urlik sirena za vazdušni napad koji se preko luke širi ka brodu što sporo isplovljava. Rezervoar za gorivo eksplodira i delovi lete kroz vazduh. Svuda oko njih zapaljena plovila tonu u besne talase. Samo zbog veštine iskusnog kapetana uspevaju da se izvuku iz luke, pokraj mina koje je britanska mornarica položila da osujeti Japance, i da se domognu pučine.

Nora okreće leđa apokaliptičnim prizorima.

„Hoćete li da vidite ima li dole neko mesto da se odmorimo?“, pita Džon dok zuri u more, ali je Nori očigledno da on prikriva koliko mu je neprijatno što mu je potrebna njena pomoć.

„Ja bih pre ostala na palubi; na brodu ima majki s decom i mnogo starih. Mislim da bi pre trebalo da oni zauzmu kabine“, kaže Ena.

Džon gleda Noru. Njen odgovor će rešiti hoće li otići u potpalublje ili ne.

„U pravu si, Ena, da nađemo mi neko mesto ovde gore da privilegnemo. Svima nam to pomalo treba.“

Nora vidi olakšanje na njegovom licu. Veoma dobro pozna je svog muža; sada neće morati da mu pomažu da se s mukom spušta niz stepenice i posle penje nazad.

Dok po palubi traže gde će se smestiti, na trenutak staju da gledaju bolničarke što su se okupile oko starije koleginice koja im izdaje uputstva.

„To im je sigurno glavna sestra“, nagađa Nora.

„Idemo dole u salon, kapetan nam je dozvolio da se tamo smestimo. Moramo mnogo toga da isplaniramo, i moramo da budemo za sve spremne“, govori žena u uniformi glavne sestre svojim bolničarkama. Druga glavna sestra stoji među njima, ozarena, očigledno ponosna na bolničarke. Vidi se da je spremno prepustila glavnu reč mlađoj koleginici.

Dok bolničarke silaze, Nora, Ena i Džon nalaze mesto na gornjoj palubi, gde će provesti prvu noć u izbeglištvu. Vatre što gore duž obale nadmeću se sa blistavim zalazećim suncem iznad tog nekadašnjeg tropskog raja. Sada pre liči na Sudnji dan.

Džon se oslanja na brodsku ogradu, pa se spušta i seda na drvenu palubu. Pokazuje Nori i Eni da mu se pridruže, i one sedaju s obe bolesnikove strane, blizu, da se ne bi srušio. Džon im stavlja ruke preko ramena i gledaju, nemo, kako njihov svet nestaje.

Bolničarke u redu ulaze u salon, ćaskajući međusobno. Uzbudene su, prestravljene i trenutno im je potrebna blizina prijateljica i koleginica.

„Devojke, tišina! Čeka nas mnogo posla.“ Glavna sestra Oliva Paške ih umiruje. „Podelićemo se u četiri tima. Neke od vas biće odgovorne za ljude u potpalublju, a druge za one na palubi. Odrediću vođe tima koje će biti odgovorne za svoj deo

broda, kao i za disciplinu i moral svoje grupe. Ali prvo želim da pojasnim da ako dođe do najgoreg i moramo da napustimo brod, pomažemo u evakuaciji i poslednje ćemo ga napustiti.“

Glavna sestra posmatra svoje bolničarke kako prihvataju njene reči. Devojke razmenjuju poglede i klimaju glavom; u potpunosti su shvatile.

Nesta, zamenica glavne sestre Paške, prva dobija da rukovodi timom. Hitro, efikasno, bolničarke međusobno dele lekove i zavoje.

Zatim se okupljenim bolničarkama obraća glavna sestra Dramond.

„Prvo, želim da kažem koliko sam izuzetno ponosna na sve vas. Zajedno ćemo ovo da preguramo. Kapetan mi je rekao da nema dovoljno čamaca za spasavanje za sve, u slučaju da moramo da napustimo brod. Prema tome, nikada ne skidajte prsluke za spasavanje. Spavajte u njima; oni mogu predstavljati razliku između života i smrti.“

„Takođe“, dodaje glavna sestra Paške, „ako završite u moru, ne zaboravite da izujete cipele. Devojke, neću da vam predstojeću plovidbu predstavljam u ružičastom svetlu. Bombardovaće nas, u to nema sumnje. Žao mi je, ali to je neizbežno.“ Matrona se isprсила, kao da je postala viša, prikazuje bolničarkama svoju snagu. „A sada, idemo svaka u svoj deo broda, da vežbamo evakuaciju. Glavna sestra Dramond i ja ćemo dolaziti da vidimo kako vam ide. O, i još nešto, budemo li morale da napustimo brod, naređenje će izdati glavna sestra Dramond. Jasno?“

Nesta vodi svoju grupu na palubu, na levu stranu broda. Nora, Džon i Ena ih gledaju kako uvežbavaju pomoć ljudima da pređu ogradu, kako nalaze užad koju treba koristiti. Nesta svojim bolničarkama govori da će imati posla sa prestravljenim, moguće i povređenim muškarcima, ženama i decom. Blagim glasom uvežbavaju umirujuće reči koje će koristiti da ubede nespремne putnike da skoče u more.

„Zapamtite, biće i neplivača, među njima dece a možda i beba. Reći ćete im da će im neko priteći u pomoć kada se jednom nađu u moru. Posada će nam bacati splavove za spasavanje.“

Nora posmatra sestru Nestu Džejms, i na trenutak je zaboravila na okruženje jer se divi sposobnosti te mlade žene da usmerava bolničarke za koje je zadužena. Nesta primećuje njen pogled pa joj se široko osmehuje. Očigledno pamti kako je ranije pomogla njima troma. Njen osmeh govori: *Nema ovde razloga za brigu. Sve je deo posla.* Nora nije sigurna da li ju je to umirilo, ali ceni Nestin gest, vedrinu u njenom osmehu dok plove kroz ratnu zonu.

Međutim, Nora prebrzo ponovo postaje svesna opasnosti u kojoj se nalaze. Zagnjurila je glavu u Džonovo naručje, priгуšuje jecaje koji prete da se otrgnu, govori sebi da ne sme da plače, da ne sme da bude dete pošto je videla hrabre bolničarke i njihovu nepokolebljivu posvećenost spasavanju ljudi kojima je potrebna njihova pomoć.

„Misliš o Sali, zar ne?“, šapuće joj Džon u kosu.

„Je li ona uspjela da se probije?“, jeca Nora. „Da li ju je neka dobronamerna osoba prebacila preko brodske ograde? Kad bih samo znala da li se izvukla, gde je sada. Reci mi da je na sigurnom.“

„Znao bih da nije, osetio bih to“, umiruje je Džon i drhtavim prstima diže njenu bradu sa ramena. „Ti bi isto. Osetila bi ovde.“ Stavlja šaku na Norino srce. „Naša Sali je bezbedna, dušo, u to moraš da veruješ. Samo se drži te misli i uskoro ćemo biti sa njom.“

Ena se naginje preko Džona da zagrlj svoju uzrujanu sestru. „Ona je na bezbednom, Noro. Čeka te“, teši je.

„Devojke, svaka čast!“, kaže glavna sestra Dramond, pošto je posmatrala Nestu kako radi sa svojim bolničarkama. „Sestro

Džejs, dovršite to što radite, pa vodi devojke dole da se odmore. Nažalost, čuli smo da na brodu nema dovoljno hrane, i zato smo glavna sestra Paške i ja već rekly da ćemo mi naša sledovanja dati deci. Vidimo se dole.“

„Oprostl, sestro Džejs, all ja ne umem da pllvam“, lzjavluje jedna bolnlčarka.

„U dobrom sl društvu, ne ume nl glavna sestra Paške“, kaže joj Nesta.

„Stvarno? To pouzdano znaš?“ Bolnlčarka se razvedrlla.

„Znam. Bll smo zajedno u Malakl, u Malajl. Tamo lma čudesnlh plaža, l kad smo lmale slobodno, često smo išle da pllvamo. Nju nllmo mogle da nateramo nl da zagazl u pllčak, tollo se bojala vode.“

Malo ko od usnulih l iscrpenlh putnlka primećuje gašenje brodslkh motora l spuštanje sldra. Kapetan je rešlo da ne rllzllkuje da lh otkrllju u lzloženom moreuzu Banka. lpak, trenutak kasnlje, donosl drugaćllju odluku.

„Ne možemo ovde da ostanemo“, kaže posadl. „Plovllmo punom brzllnom ka moreuzu. Što brže možemo.“

Sunce budi usnule na palubl. Teška vrućlna budi one u potpalublju. Bolnlčarke dele skromna sledovanja, pa se vraćaju u salon da čuju dalja uputstva.

„Glavna sestra Paške l ja smo malopre razgovarale sa kape-tanom Bortonom“, kaže glavna sestra Dramond okupljenlma. „Brod, nažalost, kasnl. Odmarajte se dok možete. Vođe neka ostanu, a sve ostale neka odu gore, gde je možda malo svežllje.“

„Podsetlte svoje bolnlčarke da uvek nose oko ruke traku sa crvenlml krstom“, kaže glavna sestra Paške vođama grupa. „Ako se desi najgore, da lh lakše prepoznaju. Nllkad se ne zna, možda lh japanski pilotl primete, l poštede brod l putnlke.

Kapetan Borton nam je rekao da ako se brodska sirena oglasi u kratkim razmacima, to znači da je počeo napad. U tom slučaju, krenite na unapred određena mesta i čekajte dalja naređenja. Ako se sirena oglasi bez prekida, to znači da treba napustiti brod, i sve znate šta treba da činite. Sada idite i razgovarajte sa devojkama; glavna sestra Dramond i ja ćemo uskoro doći u obilazak.

Paluba je puna putnika koji su poželeli da izbegnu vrućinu i vlagu u potpalublju. Mnogi dremaju u ono malo hlada što su našli. Mnogi ne čuju avion koji se približava. Oni koji ga čuju, stoje kao opčinjeni, pogleda dignutog ka nebu, vide ga kako ponire ka moru i obrušava se pravo ka njima.

„U zaklon! U zaklon!“, trešti glas preko zvučnika.

A onda sledi užas.

Putnici beže na sve strane dok avion mitraljira palubu. Meci snažno udaraju, odbijaju se od metalnih površina, kao da iznova pokušavaju da nađu neku metu.

„Bežimo! Bežimo!“, urla Džon i hvata Noru i Enu za ruke. Na kraju, ipak, one odvlače njega.

Bolničarke trče na svoja mesta, spremne za ono što će doneti sledeći trenutak. Napad se, međutim, završava i nebo je opet čisto. Svi kao da su istovremeno odahnuli. Nije povređeno mnogo putnika, ali su najviše stradali čamci za spasavanje i mnogi su sada neupotrebljivi.

„Ovde smo laka meta; uskoro će stići bombarderi. Moramo da uplovimo u moreuz da bismo imali makar neke izgleda da izbegnemo ono što se sprema“, govori kapetan Borton svojoj posadi.

Brod se uz trzaj ponovo pokreće, kapetan pogledom pretražuje horizont i primećuje kopno. Kad bi samo uspeli da stignu čitavi.

„Objavi prekid uzbune. Za sada“, kaže oficiru.

* * *

„Da ostanemo ovde dole“, predlaže Džon. Izgleda iscrpeno, Nora mu opipava čelo i shvata da on ponovo ima temperaturu. On neće moći još mnogo puta da se popne stepenicama.

Bolničarke su čule signal za prekid uzbune i smesta se sa svojih mesta vraćaju u salon, da čuju dalja naređenja. Srećom, mogu da prijave samo lakše povrede putnika, uglavnom od komadića drveta koji su se razleteli kada su meci udarili u palubu. Sada su motori snažno zabrujali, jer brod plovi pravo ka moreuzu Banka. Više neće biti plovidbe u cikcak da se izbegnu mine.

Nije prošlo dugo a sirene se ponovo oglašavaju i do ljudi u potpalublju dopiru povici: „Avioni na vidiku!“

Ti putnici ne vide avione kako se približavaju, ali svejedno osećaju dejstvo prve bombe koja eksplodira u vodi, kako talasi koje je izazvala silovito ljuljaju brod.

„Jedan!“, viče neko.

Kapetan Borton počinje da manevriše da bi izbegao bombe koje ih zasipaju. Pročulo se da je u blizini kopno; kucnuo je čas da se pomole za čudo.

„Dva, tri... Četrnaest, petnaest... Dvadeset šest, dvadeset sedam.“ Nora, Džon i Ena slušaju kako jedan saputnik broji bombe koje padaju oko njih; nekim čudom izgleda da nijedna nije pogodila brod.

„Dvadeset osam, dvadeset devet...“

A onda eksplozija potresa brod, baca putnike uvis, na zidove, jedne na druge. Izbija panika i svi pod palubom grabe ka hodnicima da izađu na palubu.

„Jeste li dobro? Jeste li povređene?“, viče Džon Nori i Eni.

„Dobro smo, ali moramo na palubu, ovde dole nije bezbedno“, viče Nora.

„Tako je. Krenite vas dve, ja ću za vama.“

„Ena, pomози mu da ustane; on ide kuda i mi“, kaže ona i gleda pravo u Džona. „Tako smo se dogovorili.“

Žene pomažu Džonu da ustane, čvrsto ga drže između sebe.

Nora ih predvodi, probija se kroz gomilu, gomila je gura, sada svi očajnički pokušavaju da napuste brod koji tone.

„Idite vi, devojke, vidimo se gore“, kaže glavna sestra bolničarkama koje su još u salonu.

Nesta i njen tim kreću ka najbližem stepeništu, ka svetlosti dana i više nego spremne da izvrše dužnosti za koje su obučene. Pošto je Nesta izašla na palubu, približava se drugi avion, besno mitraljira, pogađa već ranjene ljude, uništava još čamaca za spasavanje. Ona naređuje svojim bolničarkama da ne mrdaju dok avion ne prođe.

„Tražite ranjenike, ljude kojima možete da pomognete. Idemo!“, viče ona.

I Nora se penje, i dalje pridržavajući Džona. Uspon je spor, još sporiji zbog devojke ispred nje, koja jedva stavlja nogu pred nogu. Nora joj blago dodiruje rame.

„Ranjena si“, kaže joj. „Ozbiljno si ranjena. Tvoja leđa...“

„Stvarno?“, kaže devojka, nesvesna svojih povreda, krvlju natopljene haljine.

Povredena devojka napokon teturavo izlazi na palubu, gde se ruši.

„Bolničarko! Ovde je potrebna bolničarka“, viče Nora. Seda pored devojke i nežno stavlja njenu glavu sebi u krilo.

Nesta je prva bolničarka koja stiže. Opipava joj bilo na vratu i gleda je u oči. „Žao mi je, ali je preminula; za nju više ništa ne možemo da učinimo“, kaže Nori.

„Moramo da je ostavimo, Noro. Žao mi je, dušo, ali moramo da odemo sa ovog broda“, šapuće Džon. „Moramo da plivamo do kopna.“

Dve žene ponovo pomažu Džonu da hoda dok ih nosi gomi-la koja očajnički pokušava da se dokopa čamaca za spasavanje.

Glavne sestre Paške i Dramond i dalje su ispod palube; postaraće se da svi drugi izađu ili da krenu pre nego što i same pođu. Prostoriju je ispunio sablastan mir dok putnici izlaze, ali onda jedna žena viče.

„Stoj! Stanite, svi!“

Svet je u haosu, brod tone, ranjenici umiru, ali su se na taj prodorni glas svi ukipili.

„Mom mužu su ispale naočari“, govori žena.

Koliko god ta situacija bila sumanuta, obe glavne sestre i mnogi putnici počinju da se smeju pre nego što nastave da se penju stepenicama.

Sve što su bolničarke uvežbale sada stupa u dejstvo. Nestin tim, bez dve bolničarke koje nisu uspele da izađu na palubu, počinje da pomaže ženama i deci da se ukrcaju na čamce za spasavanje. Kroz buku, nesreću, pozive upomoć ranjenih i prestravljenih, glavna sestra Paške izdaje uputstva razgovetnim, strpljivim glasom. Pošto su čamci za spasavanje puni, deca se spuštaju u more niz lestvice od užadi, a roditelji silaze za njima.

„Ja ću prva“, kaže Ena Nori. „Ti pomози Džonu, pa nam se pridruži.“

Ena hvata uže koje visi pored broda. Uže joj prolazi između prstiju dok klizi u vodu. Džon smesta pada pored nje, pošto je shvatio da će biti brže samo da skoči. Prsluk za spasavanje ga izbacuje na površinu i Ena pruža ruku da ga uhvati. Vrišti kada joj se šaka sklapa oko njegove ruke. Dlanovi su joj odrani i

krvavi od trenja užeta. Mahnito maše Nori i viče: „Skači! Noro, skači, nemoj užetom.“

Pošto vidi Enu kako maše, Nora hvata užu, prelazi preko ograde pa se spušta.

Džon vidi Enine šake kada Nora pljusne u vodu, i brzo pokušava da dopliva do nje, jer zna da je i ona odrala kožu sa dlanova.

Nemaju, međutim, vremena da se bave ranama, moraju da se udalje od broda koji tone. Džon odbija njihovu pomoć; zna da mora sam i sada mora da smogne svu preostalu snagu da bi im pomogao.

Dok čitavo mnoštvo muškaraca, žena i dece ili ulazi u čamce za spasavanje ili skače u more, Nesta primećuje ono malo preostalih na palubi. U blizini putnik gura dečaćića u naručje jednog mornara.

„Glavna sestro, ovamo, imamo čamac za vas obe.“

Nesta gleda glavne sestre Paške i Dramond kako im pomažu da se ukrcaju u preostali čamac za spasavanje. Brod se trza i one padaju, brzo se kikoću zbog nimalo damskog položaja pa pomažu jedna drugoj da se saberu. Dok se čamac spušta kraj broda, glavna sestra Dramond dovikuje.

„Devojke, vreme je da se krene! Napuštajte brod!“, viče.

„Vidimo se na obali da se postrojimo“, dodaje glavna sestra Paške.

Dok čamac za spasavanje nestaje iza ograde, Nesta se okreće ka preostalim bolničarkama.

„Čuli ste glavnu sestru, sada je red na nas. Sve ste sjajno obavile svoju dužnost, hvala vam. Sada izujte cipele, držite prsluk za spasavanje ispod brade i skačite.“

„Što da se izuvam, ne znam da plivam, pa što se onda ne bih udavila obućena“, govori jedna bolničarka.

Nesta se osvrće i vidi odvaljena vrata kako leže na palubi.

„Niko se neće utopiti“, kaže ona potištenoj bolničarki. „Pomozi mi sa ovim vratima. Bacićemo ih preko ograde, i kada skočiš, moći ćeš da se držiš za njih.“

Bacaju odvaljena vrata u more. Nesta gleda kako bolničarka skače, izranja na površinu i grabi ka drvenim vratima, pa se čvrsto drži dok radi nogama.

Nesta se poslednji put osvrće, zadiže haljinu, spušta čarape pa onda izuva cipele. Više nije u propisanoj uniformi kada skače u more.

Svuda oko njih u moru čuju se pozivi upomoć, dozivanje voljenih. Ti vapaji mešaju se sa bukom koju stvara HMS *Viner Bruk* dok tone.

Nora, Ena i Džon na tren zastaju da se osvrnu, i užasnuti gledaju kako se brod prevrće na stranu. Krma se diže iz vode, ponosno pokazuje propeler, pa onda tiho, otmeno tone u dubinu.

„Ode“, kaže Džon tiho.

„O ne! Gledaj tamo“, iznenada viče Ena.

Drugi brodolomnici takođe su primetili japanski avion koji leti pravo ka njima. Svuda okolo more počinje da ključa od metaka; neki pogađaju mete. Mnogi preživeli posle skoka u nepoznato sada beživotni leže na talasima, i njihova borba je gotova.

„Mama! Mama, gde si?“

Ena i Nora primećuju devojčicu jedva staru da pođe u školu kako nestaje ispod talasa. Udaljavaju se od Džona, zaboravile su na bol u odranim šakama, pa kreću ka njenim žalosnim vapajima. Talas izbacuje devojčicu nazad na površinu, Ena pruža ruku i hvata je pa je privlači ka sebi.

„Evo držim te. Držim te. Biće sve dobro“, tiho govori.

„Ne puštaj je, Ena. Da se vratimo kod Džona“, dovikuje Nora.

„Gde je moja mama? Ne mogu da je nađem“, plače devojčica, guta vodu i grca.

„Naći ćemo je, ne brini“, kaže Ena. „Slušaj, samo se ti drži mene, pa ćemo da plutamo. Kako se zoveš?“

„Džun. Zovem se Džun. Moja mama se zove Doroti. Imam pet godina.“

„Drago mi je, Džun. Ja sam Ena a ovo je moja starija sestra Nora. Mi ćemo da te čuvamo dok ne nađemo tvoju mamu.“

Ena hvata Džun oko struka pa polako plivaju ka Džonu, koji im pliva u susret. Struja ih nosi sve dalje od potonulog broda, ali nedovoljno brzo da spreči da neke proguta mašinsko ulje koja se izlilo iz rezervoara.

„Može li biti gore?“, jadikuje Džon dok pokušavaju da obrišu mašinsko ulje sa lica. Pošto nema čiste vode, ti pokušaji su uzaludni. „Hajde da probamo da se dokopamo ostrva.“

„Meni se čini kao da se udaljavamo“, kaže Nora.

„To je struja, nosi nas pravo u Moreuz. Hajde malo da se odmorimo i oporavimo pre nego što iz sve snage zaplivamo ka kopnu.“

Džun se drži za Enu i tako plutaju, puštaju da ih struja nosi kuda hoće, a to nije tamo gde žele da budu.

Nesta je silovito pljusnula u vodu i potonula duboko ispod površine. Pušta prsluk za spasavanje i obema rukama grabi ka površini. Pošto je izronila, duboko udiše i smesta je udara telo koje pluta. Njen prvi nagon je da proveri znake života, ali brzo shvata da za tog nesrećnika nema nade.

Pošto čuje pozive upomoć, Nesta pliva ka brodolomnicima. Vidi nekoliko povređenih bolničarki kako se drže za komad drveta, ali joj one dovikuju da su dobro. Radi nogama, ide ka čamcu za spasavanje koji se udaljava od nje. Dok se diže na talasu, prepoznaje glavne sestre Dramond i Paške, zajedno sa nekoliko bolničarki, od kojih su neke povređene. Jednu njenu koleginicu dvoje male dece grli oko vrata. Očajnici se drže za ivicu čamca. Nesti je laknulo: njena prijateljica Oliva Paške je

bezbedna, a glavna sestra Dramond je sa njom. Sve rade ono za šta su obučene: brinu se za nevoljnike.

Beti Džefri pliva ka njoj. „Nesta, Nesta, dobro si?“ , dovikuje.

„Jesam, Beti, dobro sam. Ti?“

„Nisam povređena, pokušavam da nađem ostale, ne verujem da su se sve izvukle“, kaže Beti a onda je izdaje glas.

„Ovamo! Ovamo!“

Žene se okreću i vide još nekoliko bolničarki koje se zajedno održavaju na površini. Bez reči obe plivaju ka njima.

„Jeste li sve dobro, je li neka povređena?“ , smesta pita Nesta.

Uglas joj odgovaraju odrično. Nesta, međutim, primećuje kako krv lije iz glave sestre Džin Ešton.

„Džin, vidim posekotinu na tvojoj glavi; imaš li još neku povredu koju ne vidim?“ , pita Nesta mladu bolničarku.

Džin odmahuje glavom i nijedna neće da prizna neku ozbiljniju povredu, sem uboja i ogrebotina koje će zaceliti morska voda.

„Šta treba da radimo?“ , pita Nestu jedna bolničarka, priznajući njeno vođstvo, čak i dok plutaju usred mora, kao brodolomnice.

Držeći se jedna za drugu u uzanom krugu, bolničarke se brzo dogovaraju kako sve mogu da pomognu ranjenicima i najugroženijima. „Pomažite kome možete, ali je prioritet da dođemo na sigurno“, govori im Nesta.

„Da, hajde prvo da se dokopamo kopna, pa da vidimo šta ćemo dalje. Jesi li videla glavne sestre?“

„Jesam, obe su u istom čamcu za spasavanje sa nekim bolničarkama i civilima“, javlja Beti ostalima.

„Ja sam ih videla nakratko; mislim da one mene nisu, pre nego što me je struja odnela“, kaže joj Nesta.

„Glavna sestra Paške je izgledala vrlo zadovoljna sobom“, kaže Beti. „Bilo mi je mnogo čudno što je vidim tako blizu vode a da ne paniči. Sećaš se, Nesta, kako u Malaki nije htela ni da okvasi noge?“

„Sećam se kako smo je zavitalavale. Nikada nam neće dozvoliti da zaboravimo kako je preživela u okeanu posle brodoloma.“

„Da li da se razdvojimo i tražimo ostale?“, pita Beti.

„Da, pokušajte da uhvatite neku dasku ako dopluta. Vidimo se na obali“, dovikuje Nesta dok pušta da je struja odnese.

„Neki su stigli na obalu, pa ako su mogli, možemo i mi“, viče Nora ostalima.

Nora, Ena, Džon i Džun pridružuju se grupici preživelih koji pokušavaju da doplivaju do ostrva koje se pojavljuje svaki put kada ih talas dignu, pa onda nestane, pošto se spuste u mirnije more. Hvala bogu što je voda topla, misli Nora dok gleda suprug. On ne bi podneo smrzavanje.

Snažna struja ispod površine otežava im prilaz. Satima plivaju niz moreuz Banka. Džun je zaspala od iscrpenosti i traume. Ena je čvrsto drži, njena glavica počiva na njenom ramenu dok se obe održavaju na površini. Sunce polako zalazi na kraju tog užasnog dana i vidljivost na površini slabi. Pošto su sada bliže, vide vatre koje gore na obali do koje pokušavaju da stignu.

Niko ne primećuje splav, sve dok nije prošao kraj njih. Nekolicina pliva ka njemu, hvata ga i onda ga dovlači da se i ostali uhvate. Svi su na izmaku snaga ali Nora i Ena pomažu jedna drugoj da se popnu na splav. Pošto ih prekriva potpuna tama, tiskaju se jedni uz druge. Većina ljudi na splavu tone u dubok san.

„*Waltzing Matilda, waltzing Matilda*

You'll come a-waltzing Matilda with me

And he sang as he stowed that jumbuck in his tucker bag

You'll come a-waltzing Matilda with me...“

Pošto se noć spustila, Nesta je ostala sama, ali shvata da je pesma bodri. Daska koju je uhvatila nekoliko sati ranije postala je njen dom. Nema više snage da pliva, i rešava da se popne na dasku i pusti da je struja nosi.

Leži na leđima, gleda u zvezde na nebu, iste one zvezde koje njeni najmiliji u Australiji možda upravo sada gledaju. Misli na ogromno nebo svog rodnog grada u provinciji Viktorija, kome se divila čitavog života i zamišlja kako ga gledaju njeni majka i otac. Šalje im poruku.

Preživeću i biću ponovo sa vama što pre budem mogla. Znam da niste želeli da odem u rat. Znam da sam vam time zagorčala život i zbog toga mi je žao. Obećavam vam da vas više nikada neću ostaviti kada se jednom vratim kući.

Takođe misli i na doktora Rika, koga je upoznala dok su oboje bili raspoređeni u Malaji da neguju savezničke vojnike koji je trebalo da odbiju japansku invaziju. Seća se kada je Rik prvi put razgovarao sa njom, kada je poslednji put razgovarao s njom i pita se je li on bezbedno napustio Malaju i gde li je sada...

Pristala je da preuzme Betinu noćnu smenu da bi ova izašla na večeru s prijateljem. Dok se ponoć bliži, Nesta obilazi odeljenje, pazi da li ljudi spavaju, da li je svima udobno. Pošto se vratila da zapiše šta je videla, pridružuje joj se dežurni lekar.

„Je li sve u redu, sestro Džejms?“, pita on.

„Spavaju kao jaganjci. Mislim da svi ljudi ovde sutra mogu da se otpuste“, odgovara Nesta tiho. *Ne bi valjalo da probudi usnule vojnike.*

„Stvarno? Želite da mi preotmete posao, sestro?“

Nesta shvata šta je upravo rekla. Ustaje premrla od sramote, ustaje, njenih sto četrdeset osam centimetara deluju patuljasto u poređenju sa mnogo višim doktorom.

„Izvinite, molim vas, to je bilo neumesno. Zapisaću beleške u svakom dosijeu da ih pročita jutarnji dežurni“, odgovara mucajući.

„U redu je, siguran sam da ste u pravu. Posebno s obzirom na toliko hrkanje. Kladim se da će se doktor Rejmond složiti sa vama. Sedite, nema potrebe da stojite u stavu mirno.“

„Hvala vam, doktore Bejli“, tiho kaže Nesta dok seda.

„Ja sam Ričard, za prijatelje Rik. Da pređemo na ti. Nikada nisam čuo za ime Nesta, mogu li da pitam kakvo je to ime?“

Nesta se smeje. „Velško. Rođena sam u Velsu a moji su se preselili u Australiju dok sam još bila mala.“

„Ah, to ima smisla, u Velsu ima baš neobičnih imena, zar ne?“

„Da, oni vole da budu drugačiji. Niko iz Velsa ne želi da ljudi pomisle da je Englez.“

Rik seda na ivicu stola, pomera hartije, osmatra odeljenje, pa se ponovo okreće ka njoj.

„Da li bi bilo nepristojno da te pitam šta si radila pre nego što si se prijavila u vojsku i sada sediš ovde sa mnom?“

„Pa, ukratko, došla sam iz Velsa u Australiju sa osam godina, i živela sam u Šepartonu.“

„To je u severnoj Viktoriji, zar ne?“

„Da, poljoprivredni kraj, uglavnom voćnjaci.“

„I?“

„Oduvek sam želela da postanem bolničarka pa sam učila u Kraljevskoj melburnskoj bolnici.“

„Odatle si stigla pravo ovamo?“

Nesta se ponovo smeje. „Ne, daleko bilo – radila sam u Južnoj Africi.“

„Gde? Baš me zanima da čujem. Čekaj malo, da donesem drugu stolicu. Uzgred, divno se smeješ, slušam tvoj osmeh već nedeljama. Mislim da nikada nisam sreo osobu koja se toliko smeje.“

Pošto je stavio stolicu ispred stola, Rik se naginje napred, zainteresovan da je čuje.

„Kao što rekoh, bila sam u Južnoj Africi.“

„Što?“

„Hoćeš li me pustiti da dovršim priču?“, kaže Nesta uz vragolast osmeh.

„Izvini, izvini. Nastavi, molim te.“

„Nemoj pogrešno da me shvatiš, volela sam da radim u Kraljevskoj melburnskoj bolnici, ali sam želela da učinim nešto

više, da upotrebim svoje veštine i za lečenje, a ne samo za negovanje pacijenata.“

„Ah, znači želela si da budeš doktorka.“

„Hoćeš li mi dozvoliti da završim?“

„Izvini.“

„Videla sam mali oglas u novinama za bolničarke, tražili su zainteresovane za rad u rudnicima zlata i dijamanta u Južnoj Africi. Nisam imala pojma šta me čeka, ali sam tada želela da uradim nešto više, da doživim nekakvu pustolovinu. Prijavila sam se, primili su me i otišla sam. Radila sam u rudniku u okolini Johanesburga.

„Bilo je teško?“

„Nekih dana veoma teško. Povrede u udesima, odronima, urušavanjima rudnika, od batina. Ranije se nisam sretala sa takvim povredama, a ponekad u blizini nije bilo doktora.“

„Dakle, radila si šta si morala, sama si donosila odluke u vezi sa, da se tako izrazim, otpuštanjem.“

Nesta se ponovo smeje. „Tako nešto. Da. U svakom slučaju, tamo sam provela dve godine, a onda, jednog dana, bila je nedelja, mi smo...“

„Ko su to bili mi?“

„O, bilo je i drugih bolničarki, iz Engleske i Škotske, kao i nekih tamošnjih, ali nisu bile obučene kao mi. U svakom slučaju, sedele smo u sobi za odmor i ručale kada je jedna Engleskinja uzela novine sa stola i rekla nam da su i Engleska i Australija stupile u rat. Moraš da razumeš, nama je stizalo veoma malo vesti iz spoljnog sveta, većinu nas one nisu preterano zanimale, samo smo želele da se bavimo svojim poslom, da pomognemo kad i kome možemo. Smesta sam shvatila da moram da se vratim kući, da je moja uloga sada da pomognem svom narodu. Potrajalo je nekoliko meseci, ali sam na kraju stigla u Sidnej i prijavila se u vojsku. I evo me sada. Evo nas sada.“

„Ti si pravi pustolov, sestro Nesta Džejms.“